

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERȚIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Credința creștină

ca factor al Economiei Sociale.

Titlul din fruntea acestor șire îl poartă o conferență a distinsului profesor universitar din Iași, economist de reputație între oamenii de știință, d-l A. C. Cuza. Și această lucrare a sa i-a servit de lecție de deschirere a cursului său, de începerea actualului an universitar.

Nu suntem în pozițiunea fericită de a primi astfel de lucrări prețioase și nici nu se răspândesc în deajuns astfel de studii la noi, deși ar fi atât de edificatoare pentru noi, mai ales pentru noi, cei îndepărtați și dornici de adevărată știință, românească. Dar dintr'un articol de polemică a autorului, asupra studiului său, cu d-l profesor P. Bujor, aflăm în ziarul „Evenimentul“ din Iași Nr. 196 dela 14 Oct. a. c. unele expuneri, unele idei, relative la raportul dintre credință și știință, astfel fixate, încât ne cade bine a le vedea eșind dintr'un condei de savant, într'un timp atât de arid în ce privește înălțimea concepțiilor idealiste, cum este cel de față, și mic — să nu zicem mai mult! — față cu problemele cari se referesc la credință și peste tot la partea nematerială a vieții și a concepțiilor de natură religioasă.

După aceste cuvinte introductive, să lăsăm pe savantul profesor dela Iași să vorbească:

Pe cale deductivă, am plecat dar dela următoarea axiomă: orice viață e nizuintă. Pe dreapta cea mai înaltă a dezvoltării, în formă umană, viața se prezintă ca nizuintă de a fi, și ca nizuintă de a ști. Omul e voință și cugetare; el are interese materiale de existență, și spirituale de cunoștință. Aceste indoite interese omul și le satisfac prin știință, dar și prin speculațiune, care sunt, două aplicări deosebite ale spiritului la cercetarea adevărului.

În domeniul cunoștinței, știința cercetează fenomenele în varietatea lor, în cauzele lor, în puterile care le stăpânesc; ea descrie și clasează, ea determină însușirile și legăturile, ea formulează legile fenomenelor.

Dar care este cauza acestor cauze, înțelesul acestei lumi? La aceste întrebări știința nu răspunde; ele nici nu sunt de competența ei. Ea se oprește în fața a cel puțin trei enigme: natura materiei și a forței; originea mișcării; aparițiunea primei senzații și a cunoștinței în univers. Pe aceste: *ignoraibmus*. Și acum în urmă *Haeckel* însuși recunoaște, că esența substanței devine tot mai enigmatică și mai miraculoasă, cu cât înaintăm în cunoștința atributelor ei.

Aice intervine *speculațiunea*; ea caută a fi transcendentală, și nu transcendentă. Ea nu cearcă să treacă de marginile empiriei, ci să o înțeleagă așa precum se prezintă, dar în adâncul ei. Ea singură ne dă o imagine clară a lumii, și prin ipoteze, luminează căile însăși ale cercetării empirice. Empirismul vulgar e pernicios științei, pe care o sterilizează.

În domeniul acțiunii, știința ne procură mijloacele prin care ajungem a stăpâni natura. Fericirea omului pe pământ e în raport direct cu progresele științei. Dar nu numai în raport cu dănsese. căci omul nu are nevoie numai de cunoștințe tehnice, ci și de îndrumări morale, și aceste stau în legătură strânsă cu concepțiunea lui despre lume.

Ce suntem? Ce devenim? Care este scopul vieții noastre pe pământ? Fiind numai cercetare de fenomene, știința nu răspunde la aceste întrebări decât după competența ei: suntem întrupări efemere ale materiei, vederat fără alt scop decât acel al instinctului ei de păstrare. Și fiecare întrupare e cu drepturi deopotrivă față de celelalte. Între dănsese hotărăște puterea. *Homo homini lupus* — cu atât mai fără îndurare, cu cât în clipa vieții lui se isprăvește totul.

Aice intervine iarăși *speculațiunea*, ca să rectifice încheerile greșite ale cercetării empirice, incompetente în materie. Speculațiunea pleacă dela fapte tot atât de sigure, pe care le descopere în lăuntru sufletului omenesc. Printr'însele ea se ridică până la cele de pe urmă principii cărmuitoare ale lumii morale. Rătăcind pe oceanul nemărgenit al teoriei, ea sfârșește prin a se opri în ostrovul sigur al credinței.

Noi nu existăm numai pentru noi, într'o viață de o clipă, ci pentru scopurile mai înalte ale eternității, care ne încunjură.

Astfel speculațiunea, și credința mai cu deosebire, deschizând perspectivele *infinitalui*, dă omului acea îndrumare, de care are nevoie mai mult încă poate decât de cunoștințele tehnice, pentru fericirea lui.

Ca și empirismul, cunoștinței pe care o sterilizează, materialismul vulgar e pernicios acțiunii, pe care o înjosește.

După toate aceste, suntem în drept să zicem: știința și credința la care omul se oprește prin speculațiune, sunt *puteri de cultură*, cu drepturi deopotrivă. Intre dănsese antagonism nu poate fi, stăpânind fiecare domenii deosebite, care se întregesc. Și numai împreună ele alcătuiesc împărăția culturii umane.

Rămâne să verificăm aceste adevăruri, dobândite pe cale deductivă, punându-le și în lumina faptelor, prin inducțiune.

* * *

Pe cale inductivă, plecăm dela un fapt evident. În fruntea popoarelor lumii stau popoarele creștine, prin cultura și avuția lor; în fruntea popoarelor creștine, stau popoarele cele mai creștine. Dovadă Anglia, Germania, Statele-Unite, unde cultura, bogăția și credința creștină au ajuns împreună la culmea dezvoltării lor pe pământ.

Un lucru e sigur, mai întâi: cultura și avuția nu sunt protivnice credinței creștine, de oare ce se dezvoltă împreună.

Dar oare credința creștină să nu fie și unul din factorii acestei culturii și avuții?

Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să cercetăm celelalte credințe mai principale, văzând care e legătura dintre dogmele lor și starea socială, a popoarelor respective.

Știm bine, de altminterlea, că factorii culturii sunt de multe feluri precum e raza pământului, situațiunea geografică, împrejurările istorice și altele.

Cercetând brahmanismul, buddhismul, mahomedanismul, iudaismul, vedem că între credințele aceste și civilizația credincioșilor respectivi e o legătură foarte strânsă. Ele ne explică oprirea pe loc a unora, prigonirile celorlalți.

Credința creștină, analizată în fundamentele ei, în legătură cu faptele sociale, apare mai cu deosebire ca un factor însemnat de cultură.

Ea a salvat, putem zice, civilizația umană, după istovirea civilizațiunii antice. Din principiile ei, prin trei mijloace ea a lucrat la regenerarea lumii: 1) Prin acțiunea sa morală. 2) Prin alcătuirea doctrinelor dreptului canonic, cari au stăpânit legislațiunea. 3) Prin organizarea bisericii, care a înfrant puterea civilă, în timpuri de barbarie, și a creat așezăminte.

În special, economia socială a fost înrăuită de credința creștină în cele patru ramuri ale producțiunii, distribuțiunii, circulațiunii și consumațiunii bunurilor, asigurând, în timp de secole, prosperitatea materială a popoarelor civilizate. Așa a fost în trecut.

Cu timpul însă puterea capitalului, ce se născuse în cursul vremii, năzuind a-și crea propriile forme, în care să se poată mișca liber, după interesele sale de profit, a intrat în conflict cu organizarea societății întemeiate pe principiile creștinismului. De aici doctrina liberală cu lozincă lui *laissez faire*, folositoare mai cu deosebire banului, și indiferență de buna stare a omului. Încă odată Mamona parvenise a-și întemeia împărăția lui pe pământ, făcută din strălucirea cătorva, și din suferințele mulțimei.

În fața acestor suferințe astăzi intervine iarăși credința creștină, ca factor al economiei sociale.

Plecând dela principiile ei neperitoare, se ridică în toate țările civilizate, apărătorii drepturilor omului față de noua barbarie a tiraniei banului. În numele iubirii de oameni, a carității, a solidarității — și nu a urei de clasă — pornește acțiunea binefăcătoare a creștinilor sociali în Anglia, în Franța, în Germania,

în Belgia, în Austria, căutând a inriuri legislațiunea, în folosul muncitorimei, organizând tovarășii de sprijin, întemeind număratoase așezăminte de binefacere, în unire cu biserica. Și în zilele noastre credința creștină e dar un factor însemnat al economiei sociale.

Putem fi siguri că așa va fi și în viitor. Și sunt două fapte care ne fac să o credem: 1) Imposibilitatea de a concepe un ideal superior moralei creștine. 2) Starea de inferioritate a societății umane față de acest ideal.

Se dovedește asifel, că credința creștină e o putere de cultura de o însemnatate capitală. Și putem zice că ei se datorește superioritatea necontestată a popoarelor creștine, și a celor mai creștine față de celelalte.

Unele fapte, numai în aparență sunt protivnice acestui adevăr. Strălucirea civilizației antice avea ca bază puterea brutală și întunericul robiei celor mai mulți.

Progresele Japoniei necreștine se datoresc în primul rând asimilării elementelor de cultură create în cea mai mare parte de puterea creștinismului.

* * *

Din aceste adevăruri, vom scoate numai două concluzii:

1) Puterea de cultură a credinței creștine trebuie dezvoltată prin educațiune. Și aici cu deosebire trebuie să respectăm formele culturii cuprinzătoare a fondului credinței și a moralei ei, pe care o chiamă în amintirea credincioșilor. Cine voiește roadele pomului, trebuie să nu strice învâlișul simbului, din care va răsări.

2) Aceste adevăruri se aplică în întregime și poporului român. Și pentru dânsul credința creștină a fost un factor de cultură, în trecut. Astăzi încă credința e putere pentru noi, după cum mai bine se învederează la Românii din Ardeal. Aice dar, în credința creștină avem un element al culturii poporului nostru și un factor al economiei noastre sociale, pe care trebuie să căutăm a-l dezvoltă pe viitor cu mai multă îngrijire.

Pentru a ne pătrunde de adevăruri, de mare însemnatate pentru direcțiunea culturii române, trebuie să căutăm însă a ne feri de molipsirea boalelor, care cuprind civilizațiile îmbătrânite în contact cu dânsese.

Sunt trei întunecimi, care stăpânesc spiritele popoarelor în decedență: scepticismul, materialismul, cosmopolitismul — le sunt expresiunea istovirii principiului lor vital.

Și sunt trei lumini, care izvoresc din exuberanța vitalității popoarelor tinere, și pe care trebuie să le cultivăm cu stăruință mai ales tinerimea, care se pregătește să reprezinte cultura lor: naționalismul — creștinismul — idealismul.

Naționalismul, fiind convinși, că naționalitățile sunt puterile creatoare ale culturii umane. Și să credem, cu toată tăria, că și națiunea română e o putere de cultură, pe care avem datoria a o dezvoltă.

Creștinismul, fiind necredințați că el este adevărul superior și divin. Și să înțelegem că poporul român pu poate avea altă bază de cultură decât pe aceasta.

Idealismul, stăruind a pune vieții noastre scopuri mai înalte decât satisfacerea instinctelor ei materiale: frumosul, binele, adevărul, pentru propășirea celor mulți, care ne întrețin cu munca roditoare a brațelor lor.

Și mai cu deosebire acelor, cari sunt chemați a reprezenta cultura poporului român nu le este permis a nesocoti credința lui, care este baza acestei culturi.

Acesta este scheletul conferinței mele, pe care, dezvoltându-l l'am îmbrăcat în trup de dovezi, însuflețit de inspirația momentului.

Cultura psihologică a învățătorului,

— Studiul copilului. —

Este pretutindenea cunoscut și se repetă adeseori adevărul, că învățătorul înainte de toate trebuie să fie bun psiholog.

Cerință de tot firească!

Agricultorul — dacă voiește ca truda lui să fie răsplătită cu prisosință — trebuie să-și dea silința să cunoască calitatea solului și toți factorii cari au înrăurire într'un fel sau altul asupra puterii productive, cum este bunăoară timpul, felul lucrului, sămânța ș. a. m.

Asemenea și învățătorul — dacă dorește spor și roade mai din belșug după munca ce îndeplinește în serviciul instrucției și educației, trebuie să cunoască după structura, compoziția și felul lor de manifestare — în special și pe cât se poate de temeinic — sufletele ce-i s'au încredințat să le deștepte, formeze și întărească întru săvârșirea binelui, adevărului și frumosului.

Dar nu numai să cunoască, ci mai ales este dator învățătorul să-și țină seamă de toate pornirile elevilor în special, potridindu-și cu acestea totdeauna lucrarea sa.

La întrebarea — în ce chip ajunge învățătorul a fi bun psiholog și care este criteriul după care stabilim aceasta însușire — cu siguranță vom primi răspunsuri felurite.

Unii poate cred că aceia, cari au învățat din doască în doască unul sau mai multe din cele mai de valoare manuale de psihologie sunt îndreptățiți la titlul pomenit, fără de a se mai ști datori cu altceva.

Vin apoi alți învățatori, cari — să zicem o vorbă dar să nu fie cu supărare — nu și-au prea bătut capul cu învățătura, spre fericirea lor însă au darul de a putea ceti din ochii școlărilor ceea ce se petrece în sufletul acestora; ei pot vedea, și face descoperiri prin oglinda înfățișărilor trupești și pot aprecia starea psihică ce le-a cauzat. Și aceștia se țină fi învățatori buni psihologi și cu mai mult drept ca cei dintâi.

Și iarăși alți învățatori fără a ști pe de rost vr'o carte de psihologie — pe motivul că ei au destoinicia de-a porni înșiși o acțiune în sufletul școlărilor, fie prin metod practic, prin tonul predării sau alte mijloace — cer titlul de bun psiholog pe seama lor.

Vedem deci, că suntem cam trei categorii de psihologi pretinși buni — dintre care cea din urmă este superioară celei de a doua și aceasta celei dintâi — dar nici una nu intru-nește pe deplin condițiile recerute.

Cea dintâi este grupa teoreticianilor; cunoștințele acestora se raportăază la legile de dezvoltare ale vieții psihice în general și aparțin științei abstracte; ei au luat aceste cunoștințe

de-a gata din domeniul psihologiei teoretice fără de a examina înșiși substratul real, pe care aceste legi au fost observate și stabilite.

Cele două grupe din urmă reprezintă pe psihologii practici — cum s'ar zice psihologi »dela natură și după învățatură«. Aceștia și-au dobândit cunoștințele pe baza unor observații directe, pe baza unor date concrete și astfel fac parte din psihologia aplicată. Poate că nu vor avea un sistem așa de frumos în cunoștințele lor, ca psihologii teoreticieni, dar în schimb știința lor e plină de viață. Stiu puțin, dar puținul acesta are legătură directă cu realitatea, împrejurare ce mărește valoarea științei însușit.

Rezumatul celor spus până aci ne aduce la concluzia, că un învățător va fi numai și numai atunci psiholog bun, dacă pe lângă cultura psihologică teoretică mai are și pe cea practică. Una fără alta dă o cultură de felul acesta defectuoasă. Cea dintâi nu-i de mare preț pentru omenire, fără de a doua, pentru că cunoștințele numai în aplicarea lor aduc foloase vieții pământesti.

A doua n'are nici un sprijin fără cea dintâi și este numai o orbecare, o experimentare de multe ori în paguba școlărilor. Dacă nu voim să îndeplinim lucrarea inconștientă, atunci punctele de mănecare, schița lucrării trebuie să o compunem pe baza legilor generale și după aceea să o complectăm cu datele ce ni le pune la îndemână cercetarea unui caz concret.

Deci »numai observația științifică este în acelaș timp întreagă, precisă, lipsită de orice inducție inconștientă«. Numai observația științifică leagă de olaltă în mod firesc teoria cu praxa. Pretutindenea aceasta legătură este temelia sigură a unei munci folositoare și rodnice.

Ce am putea aștepta, de pildă, dela medicul, care — cu toate că a învățat știința medicală după prelegerile cele mai clasice sau din cărțile cele mai iscusite — nu știe face diagnoza morbului și nu se știe acomoda felului morbului la aplicarea medicamentelor!

Sau ce ați zice de unul care — arătând în degetul cel mic teoria muzicii, fără însă a fi în stare a aprecia valoarea artistică a unei piese auzite, sau a o executa însuși, eventual a compune ceva — ar avea îndrăzneala a se iscăli de artist în muzică?

În sfârșit ce ați zice de fizicianul, care știe legile naturei după carte, dar observând un fenomen nu-i cunoaște legile ce urmează și mai puțin e în stare de a-l și reproduce cu ajutorul aparatelor fizice?

Tocmai din aceste puncte de vedere trebuie să judecăm și cultura psihologică a învățătorului. Vom pune mai întâi la cumpănă orientarea lui în legile generale ce s'au descoperit până acum

în evoluția vieții psihice și orientarea în problemele principale ce se pot ivi în legătură cu acele legi (*psihologia teoretică*); în rândul al doilea vom lua în seamă spiritul de observație și gradul de cunoaștere al fenomenelor psihice (*psihognostica*); în sfârșit vom mai cerceta acomodarea învățătorului în privința observațiilor dobândite și destoinicia lui în producerea rezultatului ce voim a-l atinge (*psihotehnica*).

Numai făcând constatările acestea ne putem face judecata dreaptă în chestia ce-o discutăm.

(Va urma).

Aurel Bratu.
profesor.

Sedințele Congresului.

Sedința a zecea. Domnul I. A. de Preda propune în numele comisiei bisericești, ca propunerea făcută de P. C. Sa, Protosincelul Dr. Eusebiu R. Roșca, în chestia serbării centenarului dela nașterea marelui Andrei baron de Șaguna, să fie acceptată cu vie aprobare din partea congresului, iar consistorul mitropolitan să fie îndrumat să-i execute cuprinsul întocmai. Se primește.

Comisiunea școlară, prin raportorul Vasile Goldiș, propune în chestia regulamentului de organizare a învățământului în școlile primare, ca în consonanță cu propunerea consist. mitropolitan, congresul să abstea dela plănuita revizuire a regulamentului, din motivul, că în curând va fi revizuită și legea instrucției populare din partea guvernului, și atunci va fi timpul să se aducă un nou regulament în conglăsurire cu legea ce se va aduce.

Propunerea se primește.

Propunerea consistorului mitropolitan, ca în caz de necesitate să poată fi instituiți și învățătorii fără examenul de calificare, comisiunea nu o recomandă spre primire.

Deputatul Nicolae Zigre susține propunerea consistorului mitropolitan, Vasile Damian și Arsenie Vlaicu propunerea comisiei, care se primește din partea congresului.

Comisiunea școlară propune mai multe modificări în paragrafii regulamentului, cari se primesc toate, afară de una. În urmă se primește și o întregire propusă de deputatul Sebastian Olariu.

Comisiunea petiționară prin raportorul Gherasim Sârbu propune, ca petițiunile ntrate la congres să fie predate consistorului mitropolitan spre rezolvare.

Sedința a unsprezecea, ultima sedință a sesiunii actuale congresuale. A fost deschisă Luni, în 22 Oct. n. la orele 9. de Înaltpreasfinția Sa, și se alege o comisiune scrutinătoare, în persoanele deputatilor Dr. Ilarion Puscariu, arhimandrit, Vasile Goldiș și Ilie Trăilă.

Tot președintele propune, ca conform uzului din trecut membrii aflați în viață din consistorul mitropolitan să fie declarați *realesi*. Sedința se suspendă pe 5 minute, pentruca deputații să-și poată compune buletinele de votare.

După redeschidere se dau buletinele. Au votat 48 deputați și Preasfinții Episcopi Nicolae și Ioan. Se numără buletinele. Sunt 50. Majoritatea e de 26 voturi. Președintele nu a votat.

Comisiunea scrutinătoare se retrage acum pentru a face scrutiniul, iar congresul intră în deliberarea obiectelor ce mai sunt de rezolvat.

Referează deputatul Arsenie Vlaicu, raportorul comisiei școlare, în următoarele obiecte:

1. În chestia organizării *bibliotecilor parohiale*. Propune acceptarea raportului consistorului mitropolitan ca bază pentru desbaterea specială. Se primește. Cu privire la *normativul* prezentat din partea consistorului mitropolitan în chestia aceasta, comisiunea îl propune spre primire, cu unele modificări, admise din partea congresului. Se ordonează punerea în aplicare a normativului.

2. În chestia *ameliorării salariilor învățătoresți* dela școlile confesionale gr. ort. române, apoi în chestia memorandumului învățătorilor noștri din ținutul Brașovului, pentru ținerea unui congres învățătoresc, și a memorandumului tot de asemenea cuprins al învățătorilor gr. ort. români din dieceza Aradului, părțile Ungariei, comisiunea școlară face propunerile următoare:

Propunerea consistorului mitropolitan relativă la îmbunătățirea salariilor învățătoresți să se primească întocmai îndrumându-se consistoarele eparhiale să dispună ameliorarea salariilor învățătoresți în toate comunele mari, din mijloacele acestora, iar pentru comunele mai mici din augmentarea fondurilor eparhiale existente și din înființarea de fonduri nouă școlare, din cari să se ajute comunele mai sărace la dotarea învățătorilor.

Conziderând însă, că salariile învățătoresți în general trebuiesc neapărat urcate, ceea ce fără un studiu prealabil și fără a se căuta mijloacele de lipsă nu este cu putință peste tot;

În conziderarea, că acolo unde îmbunătățirea salariilor este cu putință la moment fără impunerea de sarcini noi, și depinde numai dela voința comunelor bisericești, nu există motive temeinice de a nu se îmbunătăți salariile, procurând cel puțin la o parte din învățătorii acea mulțumire, care să se resimtă într'un progres mai intens al învățământului;

În conziderarea, că deja chestiunea îmbunătățirii agită învățătorimea noastră din părțile expuse și este bine a le sări întru ajutor cât mai curând, comisiunea propune:

În toate acele comune unde este cu putință, *pe orice cale*, congresul să decreteze ca salariul minimal învățătoresc suma de 800 coroane. luându-se din partea consistorului mitropolitan măsurile de urgență pentru punerea în aplicare a acestei îmbunătățiri.

Înaltpreasfinția Sa, arhiepiscopul și mitropolitul, să convoace o anchetă, la care să participe câte un învățător din fiecare tract protoprezviteral, precum și alți bărbați competenți recomandați de consistoarele noastre, care anchetă sub conducerea unui comisar designat de consistorul mitropolitan să studieze modalitățile, cum s'ar putea îmbunătăți salariile învățătoresți din întreaga mitropolie fără deosebire la un minim acceptabil pentru existența cinstită și proporțional cu problemele mari, a căror realizare e îndreptățită învățătoresc.

Se naște discuție vie asupra propunerii. Iau parte la discuție deputații Vasile Damian, I. A. de Preda, I. P. S. Sa Mitropolitul, Roman R. Ciorogariu, Nicolae Zigre, Petru Truța, Vasile Goldiș, Preasfințitul Episcop Ioan I. Papp, care propune ca întâi de toate să se spună în concluzul ce se va lua, că congresul recunoaște îndreptățirea cererii învățătorilor noștri confesionali de a li-se ameliora salariile; ceea ce congresul acceptează.

Pe când cu privire la ameliorarea salariilor învățătoresți nu s'a ridicat nici un glas în contra justei cereri a învățătorilor noștri, memorandumul proiectat din partea învățătorilor nu a întâmpinat aprobarea gene-

rală. P. C. Sa arhimandritul Dr. Ilarion *Pușcariu* ține de bolnăvicioasă mișcarea învățătorilor în direcția aceasta, după învățătorii își au căile oficioase pe cari își pot înainta orice plângere ori dorință.

De asemenea părere au fost și deputații Pavel Rotariu și I. A. de Preda. Pentru ancheta propusă de comisiune au fost deputații E. Ungurianu și Russu Șirianu, precum și Vasilie Damian și Petru Truța, dar în altă formă. Congresul însă a primit propunerea comisiunii. A acceptat *ancheta*, cu câte un delegat al învățătorilor din fiecare protoprezviterat.

Comisiunea școlară mai referă prin raportorul *Arsenie Vlaicu*, asupra următoarelor obiecte:

3. În chestia *catehizării* elevilor dela școlăle, cari nu stau sub jurisdicțiunea bisericeii noastre, comisiunea propune să fie votat *normativul* prezentat din partea consistorului mitropolitan, ca unele modificări propuse din partea comisiunii. Se primește.

4. Raportul consistorului mitropolitan despre scăderea numărului învățătorilor instituiți în mod provizor se ia la cunoștință din partea congresului, conform propunerii comisiunii.

5. Tot asemenea se ia la cunoștință și raportul consistorului mitropolitan în chestia grădinișelor școlare.

6. Cu privire la mai buna supraveghiere a învățământului din școlăle elementare populare, comisiunea propune instituirea de inspectori școlari permanenți, dar congresul decide, să fie trecută chestia la consistorul mitropolitan spre studiere.

7. Regulamentul provizor despre procedura la *examenle de calificare învățătoarească* e primit, la propunerea comisiunii, ca bază pentru dezbaterile speciale, și apoi e votat și pe articole, cu modificările propuse de comisiune.

8. În urmă raportul consistorului mitropolitan despre experiențele făcute cu noul plan de învățământ, se ia la cunoștință.

Deputatul Vasilie *Goldiș* comunică acum rezultatul alegerilor efectuate. Se proclamă aleși în senatul școlar ca membri ordinari: *Nicolae Ivan* cu 46 și *Roman R. Ciorogariu* cu 36 voturi, ca membru suplent *Dr. Miron E. Cristea*, cu 25 voturi, și membrii suplente mireni în senatul episcopesc: *Coriolan Brediceanu* cu 35 și *Mihailu Cirtea* cu 28 voturi.

Delegațiunea congresuală pentru procesele de despărțire se alege prin aclamație. Vin realeși următorii: Arhimandriții *Filaret Musta* și *Augustin Hamsea*, apoi *Dr. Iosif Gall*, *Ilie Trăilă* și *Petru Truța*, iar ca membru nou în locul decedatului *Zeno de Mocsongi* e ales *Ioan Buditean*.

Se votează apoi bugetul speselor avute cu congresul, și se iau dispozițiuni cu privire la autenticarea procesului verbal al ședinței acesteia, apoi se scoală înaltpreasfinția Sa, Arhiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Mețianu*, și închide sesiunea congresuală. Multămește întâiu de toate bunului Dumnezeu, că ajutat congresului să resoave agendele aparținătoare competenței sale așa cum eer interesele bisericeii și ale neamului, apoi multămește deputaților congresuali pentru zelul și devotamentul dovedit și de astădată față de biserică și așezămintele ei. Imploară darul de sus asupra lucrărilor congresului și multămește deputaților și pentru sprijinul acordat înaltpreasfinției Sale ca să poată conduce acum la bătrânețele înaintate dezbaterile congresului.

la cuvântul deputatul *Emanuil Ungurianu* și în numele congresului multămește asemenea întâiu lui Dumnezeu, că a dat sănătate și putere înaltpreasfinției Sale să poată conduce și acest congres național bise-

ricesc, apoi în a doua linie multămește înaltpreasfinției Sale pentru tactul și înțelepciunea dovedită și de astădată întru conducerea dezbaterilor și a ședințelor congresului. Roagă pronia cerească să țină pe înaltpreasfinția Sa încă mulți ani în viață și în deplină sănătate ca să mai poată conduce cu tact și înțelepciune și alte congrese.

Intre sgomotoase aclamări la adresa înaltpreasfinției Sale, care a condus toate ședințele congresului, deputații părăsesc sala de ședință la orele 12 și trei sferturi.

Activitatea mitropolitului Sava II. Brancovici.*

Istoricul nu va putea să scrie și să aprecieze activitatea mitropolitului Sava II. Brancovici în toată întinderea și însemnătatea ei, dacă nu va ținea samă de situațiunea politică și religioasă a poporului român în Transilvania, când el a luat cărmuirea bisericeii române.

În timpul domniei lui Rákoczy II. (1653) și Mihai Apafi (1669) s'au codificat sub titlul: *Approbatæ et Compilatæ Constitutiones Transilvaniae*, legile dietale dintre anii 1540 până la 1653 și cele eșite între anii 1654 și 1669 care se decretaseră unele, anume pentru desființarea bisericeii și naționalității poporului român¹).

„Cei de secta românilor numai până la un timp să se sufere, până va plăcea principilor și regnicolarilor“.

„Fiind că nici religiunea națiunei române nu este una din cele recepte„²). „Cei ce nu ar voi a se întoarce la religiunea cea adevărată (calvină) să se scoată din țară, fie episcopi românești, fie popi ori călugări“³).

Și fiindcă mitropolitul eră căpetenia și reprezentantul bisericeii, George I. Rákocy prin diploma din 10 Octomvrie 1643 pe lângă că-l puse pe mitropolitul Ștefan Simion sub dependența superintendentului calvinesc, dar îi zmulse de sub jurisdicțiunea sa trei protopopiate, din districtul Făgărașului, iar în alte ținuturi bisericile Alamorului, Orăștiei, Hațegului, Hunedoarei, Iliei și Crișului, toate le supuse jurisdicțiunei superintendentului calvin, și prin condițiunile speciale cuprinse în aceeași diplomă nu numai surpă cel din urmă rest al autonomiei bisericești, dar a cassat și dogmele credinței cu care se deosebia biserică răsăriteană de cea reformată⁴). Următorul lui Ștefan Simion, mitropolitul Daniil se pare că din cauza acestor împrejurări excepționale și-a părăsit scaunul trecând în Țara Românească în 1656⁵).

Atunci apărū Sava Brancovici, om luminat și energetic, diplomat și teolog distins, pe care principele Rá-

*) Reproducere din Mitropolitul Sava II. Brancovici, de V. Mangra.

¹) A. Papiu Ilarian: Istoria Românilor. Viena 1851 t. I. p. 57. 58. G. Barițiu: Părți alese din Istoria Transilvaniei t. I. p. 129—136.

²) Approbatæ const. p. I. t. 1. a. 3. p. III. t. 59. a. 1. A. P. Ilarian I. c.

³) Art. de lege 37 din 1566. G. Barițiu I. c. p. 130.

⁴) G. Barițiu o. c. p. 139.

⁵) Documente istorice: Viena 1850 p. 125 N. Popea: Vechia Mitropolie p. 77.

koczy II. îl confirmă în demnitatea de mitropolit tocmai pentru eminentele calități, *învățătura și energia sa*¹⁾. Autoritatea și influența lui se observă din decretul de numire, prin care redobândi dreptul peste bisericile care le luaseră calvinii sub Georgie I. Rákoczy și obțină întărirea jurisdicțiunii sale asupra *tuturor bisericilor românești din Transilvania, Ungaria și Banat*, cum văzurăm mai sus, adică și asupra celor din ținutul Făgărașului, de și în diplomă nu se face nici o pomenire de bisericile Făgărașului, dar nici nu se scot esprese de sub jurisdicțiunea mitropolitului, cum se face în diploma lui Rákoczy I. din 1643 și în cea dată mitropolitului Iosif Budai de Piskincez la 28 Decembrie 1680 de principele Mihai Apafi²⁾.

Dar succesul cel mai mare îl avu mitropolitul Sava Brancovici, că prin diploma de întărire nu i-se puse nici una din condițiunile cuprinse în celea 15 puncte din diploma lui Rákoczy I. ca mitropolitului Ștefan Simion, și mai apoi mitropolitului Iosif Budai, următorul lui Sava. N. Iorga crede că *punctele* de aceea lipsesc din diplomă, pentru că Rákoczy va fi socotit că nu e nevoie de asemenea îndatoriri scrise față de un om ca Sava, un *nobil și un cărturar*³⁾. Orice va fi socotit însă principele, nu se poate tăgădui, că după cuprinsul diplomei din 1656, biserica românească la începutul cărmuirii mitropolitului Sava Brancovici ajunse pe un timp să-și dobândească *independența și autonomia sa*. Mitropolitul Sava, după cum arătarăm, avea deplină putere în bisericile sau diecezele supuse jurisdicțiunii sale, putere care mitropolitul Ștefan Simion între marginile condițiunilor puse în cele 15 puncte putea s'o ezerciteze.

Și cu toate că textul diplomei din 1656 este clar și nu conține nici un fel de condițiune pentru mitropolitul Sava, totuși Dr. Bunea susține că el se numi mitropolit între condițiuni *probabil* mai ușoare decât celea puse la 1643 mitropolitului Ștefan Simion, dar *în tot cazul pe lângă condițiuni*, cari aveam să promovăm calvinismul⁴⁾. De ce condițiuni „probabil“ mai ușoare, în fața textului *pozitiv* al diplomei? Și iarăși de ce condițiuni care „în tot cazul“ aveau să promovăm calvinismul, care nici Dr. Bunea nu le știe și nu le numește? (Va urma.)

CRONICA.

† **Arhiducele Otto.** Inmormântarea arhiducelui Otto, răposat după grele suferințe, s'a făcut Marți, la orele 4 p. m. cu mare pompă în cripta dela biserica Capușinilor din Viena. La inmormântare au luat parte pe lângă onorațiilor regimentelor al căror comandant de onoare a fost Arhiducele, și mai mulți reprezentanți ai Caselor domnițoare, între cari Regele Saxoniei, cumnatul defunctului Arhiduce, Principele Germaniei Eitel Frideric și alții. Curtea imperială a

¹⁾ Istoria bisericei române, după prelegerile profesorului Eusebiu Popovici a. 1883. N. Iorga: Sate și preoți p. 62 Talóczy: Az Al-Brankovicsok. Századok 1888 p. 694. Dr. Thun: A szerbek története, II. p. 86. T. V. Păcățan: Istoriografi vechi, p. 149.

²⁾ Documente istorice p. 128. Cipariu. Acte și fragmente p. 62. Tincu-Valea: Istorieară bisericească, politic-național p. 53—54.

³⁾ N. Iorga: Sate și preoți p. 63.

⁴⁾ Dr. A. Bunea: Vechile episcopii p. 112.

luat doliu pe timp de 6 săptămâni. Guvernul ungar a fost reprezentat la inmormântare prin ministrii Wekerle, Apponyi și Jekelfalussy.

Convenire colegială. Absolvenții teologiei noastre, din anul 1896, dintre 11 câți absolvise (dintre cari 1 a murit și doi nu s'au prezentat) va să zică 8 la număr, și anume: Dr. G. Ciuhandu (referent școlar), G. Ardelean preot (Erdeis), Eftimie Dărăbant (Becichereculmic), Teodor Pap (Alpar), G. Rusu (T. Șag), P. Pele (Miniș), At. Todan (Checia r.), T. Vidu (Craiva), — s'au intrunit, după 10 ani de despărțire, la Seminar, unde s'au prezentat Directorului seminarial, fostului lor profesor azi încă în funcțiune. S'a ținut apoi serviciu divin, masă colegială și seara convenire socială, la care au participat și alți oaspeți. Revederea și petrecerea împreună a fost foarte cordială și însuflețitoare, în societatea foștilor colegi, în frunte cu fostul lor profesor, ne lipsind accentele celor mai duioase sentimente.

Alegere de superintendent. Biserica evanghelică săsească din Ardeal Mercuri în 31 Oct. a procedat la alegerea de superintendent în locul dimisionatului episcop de mai nainte, Müller. Actul alegerii s'a săvârșit în biserica mare săsească din piața Huet. Cei îndreptățiți și-au dat voturile, cari apoi numărate fiind, s'a constatat că din 54 voturi a intrunit domnul Teutsch, vicarul episcopesc de până acum 53, iar Dr. Herfurth 1 vot. Domnul Teutsch a fost proclamat ales. A fost aclamat cu frenezie. Biserica eră îndesată delume, pentru-că alegerea a fost publică. Alesul a răspuns într'o clasică vorbire, care îi formează programul de muncă în noua demnitate. Alesul e fiul superintendentului cu acelaș nume, care a stat în fruntea bisericei evanghelice săsești dela 1867 până la 1893.

Răspunsul Ministrului Apponyi. Răspunsul dat în chestia ameliorării salariilor învățătoresți, pentru învățătorii de stat, părțile cari ne privesc: „Paralel cu aceasta (ingrijirea dată învățătorilor de stat) am început pertractări cu ministerul de finanțe în privința urcării salarelor și pentru învățătorii dela școalele cari n'au caracter de stat, cu tendința că dacă și nu se va putea până la ultimul ban, dar totuș aproximative, — cu privire la salariul fundamental însă negreșit, dar chiar și relativ la* posibilitatea înaintării mai departe, în mod aproximativ, — să le ajut să ajungă în asemenea situație ca și învățătorii de stat, lăsând deschisă pe seama susținătorilor de școale calea de a putea ameliora ei salariile învățătoresți, fără a se reduce prin aceasta ajutorul statului“.

Societatea „Petru Maior“ vinde „Almanahul“ edat de ea cu prețul redus de 1 cor. + 20 bani porto. Almanahul cuprinde pe 150 pag. format mare: istoricul societății, apoi articoli și lucrări de valoare iscalite de nume ca: Alexandru Mocsonyi, Atan. Marie-nescu, Ioan Slavici, Florian Porcius, Ioan cav. de Pușcariu, Zah. Boiu, Alex. Roman, Virgil Onișiu, Victor Onișor, Dr. Valerie Bologa, Constanța Dunca-Șchiau, Dionisie Stoica etc.

Banii rugăm să se trimită deodată cu comanda pe adresa: Soc. de lect. „Petru Maior“, B.-Pesta, Ráday u. 20, III. 22; la caz contrar exemplarele se expediază cu rambursă. Pentru societate: *Pompiliu Nistor*, președinte, *Niculae Negruțiu* secretar.

Declamări „pentru elevii școalelor primare. O culegere din autorii români vechi și noi, conținând bucăți potrivite cu priceperea băieților“. Se poate procura dela „Librăria arhidiecezană“ din Blaj cu prețul de 40 fileri. Învățătorilor nostri li-se dau 2 exemplare gratuit, tot la 10 exemplare comandate.

Cronică bibliografică.

Cultura Română III. 9-10 (Iași): I. Găvănescul, Frederick Paulsen. A. D. Xenopol, Proprietatea literară și socialismul. I. Otescu, Din firea și credințele țărânului român. G. Aslan, Importanța etice în liceu. D. Cădere, Asupra modificărilor necesare de adus programelor analitice ale științelor fizico-himice în gimnazii. El. Tănăsescu, ce lipsește educatorilor. H. Pantazi, Ceva despre învățământul secundar în Bulgaria. I. G. Rea, ismul și humanismul. D. Cădere, O escurzie școlară. I. G. Stănescu, Comunicări. N. Moisescu, Învățământul secundar privat. Al. Chicioară, Reforma școlii primare. Ecouri, Diverse, Recenzii.

Foia Școlastică (Blaj) VIII. 17, După adunare (la care — a învățătorilor din archidieceza unită — s'au prezentat și gr. or. trei învățători din dieceza Caransebeșului). Vorbirea de deschidere a adunării Reuniunii. Raport general. Rapoarte speciale. Religiuina în școlile noastre. O întimpinare, de Dr. Șpan. Curățirea și încălzirea școlilor. Diverse.

Predici sau învățături, la toate duminicile și sărbătorile anului, culese de *Petru Maior de Dicio-Sân-Mărtin*, editată cu litere latinești de Dr. Elie Dăianu, au apărut, cu prețul de câte 1 cor. (în editura Tip. „Carmen“ la Cluj) a apărut volumul II.

Recomandăm îndeosebi preoților această carte prețioasă a unui învățal și inimos Apostol vestitor al cuvântului lui Dumnezeu, care a fost totodată învățătorul întreg neamului nostru despre mărirea sa și trecutul său.

Viața Românească nr. 8 cuprinde: M. Sadoveanu, Mariana Vidrașcu (roman). Cornelia din Moldova, Versuri. G. Bogdan-Duică, Scrisori de Gr. Alexandrescu. I. Agârbiceanu, În luptă (nuvelă) G. Ibrăileanu, Probleme literare. Dr. P. Bogdan, Teoria electrotonică a materiei. C. Morariu, Părți din Istoria Bucovinei. Prof. I. cav. de Cuparencu, Problema răzășască (în Bucovina), — foarte valoroasă lucrare. Russu-Șriianu, Politica noastră memorandistă. P. Nicanor, Miscellanea. G. I. Arta și critica feminină. Ana Conta-Kernbach, Convorbiri școlare. Dr. Tatușescu, Regimul sării (Cron. medic.) Căp. Al. Sturdza, Studiu de psihologie militară. Revista. Recenzii Mișcarea intelectuală. Bibliografie.

Népmivelés I. 9-10 Budapest 1906 (IV. Egyetem u. 4 sz. — Prețul, pentru învățători și profesori, pe an 20 cor. cu beneficiu reducere de 20% —) este o bună revistă de specialitate. Din numărul prezent amintim articolele: A kisededovó és művészi nevelés; Nyelvtanítás és csoport rendszer; etc. Mai sunt diferite articole relative la educația estetică, fizică, considerații asupra pregătirii profesionale, asupra momentelor sanitare, cum și studii asupra individualității elevilor ș. a. — Greșală a revistei este, că dă loc și articolelor scrise în direcție șovinistă (Nemzeti állam és népoktatás) ceea ce e incompatibil cu știința. — *Secula*.

Concurese.

Pentru stațiunea învățătorescă nou organizată **Drăgănești** tractul Vașcăului se escrie concurs cu termen de alegere de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă, pe lângă următoarele emolumente: 1. Dela comună în bani, bucate, lemne și pă-

mânt 400 coroane; dela stat întregire 400 coroane; cvartir și grădină. Cvinvenalul încă se va acoperi dela stat.

Ceice doresc a recurge la acest post sunt poftiți a-și trimitte rugărilor ajustate în ordine dlui Moise Popoviciu adm. ppsc în Segyest u. p. Rieny și a se prezentă în vre-o Duminecă ori sărbătoare în sfânta biserică din Drăgănești.

Din ședința comitetului parohial ținută la 4 Nov. n. 1906.

Ilie Lucuția
president

Stefan Ghimbeșian
notar adhoc.

În conțelegere cu mine: *Moise Popoviciu* adm. ppsc.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului de paroh în **Țigănești**, tractul Peștesului, se publică concurs cu termen de alegere pe **21 Noev. (4 Dec.)** 1906.

Emolumente: 1. Un intravilan de 3 jugh. cat. 2. Uu extravilan de 8 jugh. fanaș. Birul parohial, dela 46 Nr. de case, câte o măsură de cucuruz sfărmat. 4. Dela aceleași, câte o zi de clacă cu plugul, cine are vite de înjugat, cei seraci cu lucrul mâinii. 5. Ștolele obicinuite. 6. Intregirea dotației dela stat, conform cvalificației alesului. Darea după pământul parohial, va solvi-o viitorul preot.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie, documentele prescrite de cvalificare, însoțite de petiția adresată comitetului parohial din Țigănești, să le înainteze subscrisului, în Mező Telegd până la 19 Noem. (2 Dec.) 1906, iar dânsii cu stricta observare a §-lui 18 din Regulamentul pentru parohii, să se prezinte în vre-o Duminecă ori sărbătoare, în s. biserică din Țigănești, spre dovedirea aptitudinilor în cântare și tipic, în slujba Dumnezeiască și oratorie.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protoprezviter

—□—

2-3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului de paroh, înbinat cu cel învățătoresc din **Cuișd**, protoprezviteratul Peștes, se escrie concurs cu termen de alegere pe **21 Noemv. (4 Dec.)** 1906.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. Un intravilan de 1 jugh. și 1/2 pământ arător. 2. Dela 56 numere de case câte una măsură de cucuruz sfărmat. Dela 56 numere de case câte una cor. bani de fân. 4. Tot dela aceste case, zile de lucru, câte trebuie și anume: Cei fără vite de înjugat, cu lucrul mâinilor, iar cei cari au vite, cu plugul. 5. Ștolele obicinuite. 6. Pășunat pentru câte vite va avea, ale sale proprii. Contribuția după pământul parohial, va solvi-o preotul viitor. 7. Intregirea dela stat după cvalificația alesului.

Emolumentele ca învățător: 1. 600 cor. bani gata dela comună și dela Ven. Consistor. 2. Intregirea la 800 cor. 3. Cvartir liber nou.

Doritorii de-a ocupa aceste posturi, petițiile lor, ajustate cu documentele prescrite de cvalificare, adresate comitetului parohial din Cuișd, să le înainteze P. O. Oficiu protoprezviteral în Mező Telegd, până la 19 Noem. (2 Dec.) 1906 inclusive, iar dânsii cu stricta

observare a Ș-lui 18 din Regulamentul pentru parohii, să se prezenteze în sfânta biserică din Cuișed, spre a-și arăta dexteritatea în cant și tipic, eventual în serviciul divin și oratorie.

Comitetul parohial

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protoprezviter

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătorești dela școala populară confesională gr. or. română mixtă cu cl. III—VI. din **Pilul-mare** (Nagy-Pél, com. Arad) tractul Chișineu, devenită vacantă prin pensionarea învățătorului **Stefan Leucuța**, se escrie concurs cu termen de **30 zile** compute de la prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Dotățiunea împreună cu această stațiune este: 1., salar în bani 1000 coroane; 2., 10 jughere à 1100 □ pământ estravilan; 3., patru stângeni lemne pentru încălzirea salei de învățământ; 4., pentru conferința învățătorească 20 cor. 5., scripturistica 10 cor. 6., curatoratul școlii 24 cor. 7., stolele îndatinat dele înmormântări unde va fi pofit; 8., locuință completă cu toate apartinențele recerute și grădină.

Dările publice după pământul beneficiat le plătește învățătorul; asemenea va avea să provadă cantoratul în sf. biserică și instruirea elevilor școlii de repetițiune fără altă remunerațiune, și îi va instrua în cântările de strană.

Învățătorului ales se asigură cvinevenalul legal după cinci ani de serviciu prestat în parohie.

Ceice doresc a ocupa această stațiune, sunt pofțiți a-și așterne recursele instruite conform legilor școlare în vigoare comitetului par. din Pilul-mare, pe calea oficiului pprezvitral ort. român din Chișineu; iar în restimpul concursual să se prezenteze în sf. biserică din Pilul-mare, pentru a-și arăta dexteritatea în cântare și tipic.

Dat din ședința comitetului paroh. din Pilul-mare ținută la 16/29 Octomvrie 1906.

George Petrovici
preș. com. par.

Teodor Leucuța
notar adhoc.

În conțelegere cu: *Dr. Ioan Trailescu*, protoprezviter
inspector școlar.

—□—

2—?

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii de pept, ofiței, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, recelelor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, șgârcurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc excelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons. închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai decât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și duci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esența pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Orice fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge 5—5

Cornel Demeter

apotecar în Szászváros. iskola-utca 46.

„Janus

„institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,

este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“

pentru Austro-Ungaria.

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

Premii eține. Condiții de asigurare favorabile.

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.

Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000,000 cor. **Averea institutului 31.000,000 cor.**

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric.

Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(33)